

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΒ΄

Συνδρομή ἑτησια: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1᾽ Ἰανουαρίου. Ἰκαστ. ἔτους καὶ εἶνε ἑτήσιαι. — Γραφεῖον Λισβ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

9 Νοεμβρίου 1886

Ο ΑΝΔΡΕΙΟΣ ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΟΣ

Α΄

Ἐν τινι τῶν προαστείων τῆς Γαλλικῆς πόλεως Τολώσης, λίαν πρῶτῃ νεανίας εἰκοσαέτης περίπου, σιτόχρουν ἔχων τὸ πρόσωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ζωηροὺς καὶ σπινθηροβλοῦντας, ἐξῆλθεν ἕκ τινος οἰκίσκου μεταβαίνων εἰς τὸ τυπογραφεῖον, ἔνθα ἐργαζόμενος ἐκέρδαιεν ἐντίμως διὰ τοῦ ιδρωτός του τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

Ἐἶχεν ἤδη ἀπομακρυνθῆ περι τὰ πενήτηκοντα βήματα, καὶ τὸ παράθυρον τοῦ οἰκίσκου ἠκούσθη ἀνοιγόμενον· γηραιᾶς γυναικὸς κεφαλὴ ἐφάνη προκύπτουσα, ταυτοχρόνως δὲ ἀντήχησε καὶ φωνὴ γεροντικὴ:

— Πασχάλη!

— Ὅριστε; ἀπήντησεν ὁ νεανίας στρεφόμενος.

— Ἐλα νὰ σε χαρῶ, καὶ κάτι ἐλησμόνησα.

Ὁ Πασχάλης ἐστράφη ὀπίσω, καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὸν οἰκίσκον ἐστάθη πρὸ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου, καὶ ἀπλώσας τὴν χεῖρα ἔλαβε παρὰ τῆς γηραιᾶς ἀργυροῦν πεντάδραχμον.

— Βίδες ἐκεῖ, πουλάκι μου, κόντεψες νὰ λησμονήσης τὸν καφέ μας! καὶ το εἶξeres ὅτι ἀπὸ τὰ χθὲς ἐσώθη. Νὰ πᾶ νὰ μ' ἀγοράσης μὴν ὀκτὸ καφέ καθουρδισμένο, νὰ κυττάξης ὅμως νὰ μὴν εἶνε καϊμένος, ἔξερεις ἀπὸ ποῦ θὰ τὸν πάρης; ἀπὸ τὸ παντοπωλεῖο ποῦ εἶνε ἐκεῖ 'ς τὴ γωνιά που εἶνε ὁ παπαγάλλος ποῦ φωνάζει: φέριτε ἄμ! καὶ κτυπάει μὲ τὰ φτερά του: Ραταπλάν, πλάν, ράν! Ἄκουσες, γυιέ μου;

— Μείνετε ἤσυχη, νόννα, ἀπεκρίθη μετ' ἀγάπης ὁ νεανίας, τὸ μεσημέρι θὰ τον ἔχετε.

— Κύτταξε, γυιέ μου, νὰ μὴ σε γελάση 'ς τὸ ζυγι... .

— Μείνετε ἤσυχη, καὶ θὰ ἔχω τὸ νοῦ μου... .

Καὶ ὁ Πασχάλης ἀπῆλθεν ὑπάδων ἄσμά τι ἐγχώριον, καὶ σπεύδων ἔνα φθάσῃ πρῶτος εἰς τὸ τυπογραφεῖον· δὲν ἤθελε νὰ φανῇ ὑστερῶν τὴν ἡμέραν ἴσα ἴσα ἐκείνην, διότι ἐμελλε νὰ στοιχειοθετηθῇ πολιτικὸν τι ἄρθρον σπουδαιότατον, καὶ τῷ ἐφαίνετο ὅτι μετεἶχε τῆς συντάξεως τῶν στοιχειοθετουμένων χειρογράφων, ὅτε ἐκτείνων τὴν

χεῖρα ἐλάμβανεν ἀπὸ τῆς γραμματοθήκης τὰ στοιχεῖα καὶ δι' αὐτῶν ἐστοιχειοθετεῖ τὰς λέξεις, ἔπειτα τοὺς συντελεσθέντας στίχους μετεβίβαζεν ἀπὸ τοῦ συνθετηρίου εἰς τὸν σελιδοθέτην, ἐφ' οὗ αἱ φράσεις ἐκείντο βαρεῖαι ὡς μόλυθος καὶ ἐφαίνοντο λέγουσαι: «Μὴ μας βλέπετε τώρα ὅπου εἴμεθα ἤσυχοι καὶ ἀκίνητοι, διότι μας πιέζουν τὰ διάστιχα, ἀλλ' αὔριον ὅμως θὰ ἀκούσετε κρότον φοβερόν, αὔριον θὰ ἐκδηλώσωμεν τὴν ὀργὴν μας καὶ τὴν ἀγανάκτησιν».

Ἐν ᾧ δὲ ὁ νεαρός τυπογράφος ἀπεμακρύνετο τῆς μάμμης του, ἡ γηραιὰ ἀκτινοβολοῦν ἔχουσα τὸ πρόσωπον ὑπὸ χαρᾶς καὶ εὐαρεσκείας, παρηκολούθει αὐτὸν διὰ τῶν ἐξημβλυμένων καὶ καρδαμυσσόντων αὐτῆς ὀφθαλμῶν, περιχαρῆς διότι τον ἔβλεπε τοσοῦτον εὐμορφον καὶ ἀκαμίον.

Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἀνοίγεται ἡ ἀπέναντι θύρα, καὶ νεᾶνις δεκαεξὶ περίπου ἐτῶν ἐπεφάνη ἐπὶ τῆς φλιᾶς, καὶ ὑψωθείσα ἐπὶ τῶν ἄκρων τῶν ποδῶν ἐκρέμασεν ἄνω τῆς θύρας κλωβίον, ἐν ᾧ ἐγόρευε καναρίνιον χαριστάτον, χαιρετίζον τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον διὰ τῶν ποικιλιῶν τοῦ γλυκυτάτου αὐτοῦ ἄσματος.

Κρεμάσασα τὸ κλωβίον ἡ νεᾶνις ἀπέστειλεν εἰς τὸ προσφιλέστατον πτηνὸν διὰ τῶν ῥοδίνων χειλῶν τῆς ἀσπασμόν, εἰς ὃν ἐκείνο ἀνταπήνησε διὰ συριγγῶν χαρμούνων, ὡς ἐκφρασιν εὐχαριστίας καὶ εὐγνωμοσύνης.

Ἐπειτα διαβάσα τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ ἦλθεν εἰς τὸ ἀπέναντι παράθυρον καὶ ἐκαλημέρισε τὴν γηραιάν, ἥτις δὲν ἐξεκόλλα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀπὸ τοῦ μακρᾶν ἤδη ὄντος Πασχάλη.

— Καλημέρα, κοκκώνα Ἐλενιὸ.

— Ἐ! καλημέρα σου, κόρη μου· πάλι πρῶτῃ πρῶτῃ!

— Καθὼς πάντοτε.

— Ἀληθινά, εἶσαι ἀκούραστη.

— Τί νὰ κάμωμεν; Καὶ ἡ ὑγεία σας;

— Δόξα σοι ὁ Θεός, Μαρία μου.

— Καὶ ὁ Πασχάλης; ἔφυγε;

— Πάει 'ς τὴ δουλειά του, κόρη μου, νὰ, κύτταξέ τον ἐκεῖ πέρα, πέρα νὰ, 'δέ τον, τώρα δὲ θὰ γυρίσῃ τὴ γωνιά τοῦ δρόμου.

— Πόσον σας ἀγαπᾷ ὁ Πασχάλης! καὶ σεῖς δὲ θὰ τον ἀγαπᾶτε· δὲν θέλει ῥώτημα.

— "Ε! τί νά κάμωμε, κόρη μου. οὔτε ἐκεῖνος ἔχει ἄλλον νά τον ἀγαπᾷ, οὔτε ἐγώ. Μά τί καρδιά πού την ἔχει, δέν ἔξέρεις, Μαρία μου
— "Α! ὅσο δι' αὐτό, δέν εἶνε ἀμφιβολία,
— Τιμιο παιδί, ψυχὴ μάλαμμα, παιδί τῆς δουλειᾶς, ἡ καρδιά του εἶνε ἄλλο πρᾶγμα!
— Αὐτὸ δὲ ὅλοι ἔχουν νά το λένε!
— "Αχ! κόρη μου, χαρὰ 'ς τῆνε που θά τον πάρη!

Ἡ Μαρία ἠσθάνθη τὸ ἐρύθημα ἀναβαῖνον εἰς τὰς παρεῖας τῆς καὶ οὐδὲν ἀποφανθεῖσα, ἐπροφασίσθη τι καὶ ἀπῆλθεν, ἐν ᾧ ἡ γηραιὰ ἐπανελάμβανε,

— Εἶνε μάλαμμα, Μαρία μου, ἀκοῦς, εἶνε μάλαμμα!

B'

Βεβαίως ἡ Μαρία ἦτο κατὰ πάντα σύμφωνος πρὸς τὴν γνώμην τῆς γηραιᾶς, οὐδένα ἔχουσα λόγον νά μὴ νομίζῃ τὸν νεανίαν εὐμορφον καὶ κομψὸν ὡς νόμισμα στυλιπνὸν καὶ ἀτριβές. Πολλάκις δὲ διενόηθη ὅτι δέν ἦτο καὶ πρᾶγμα ἄδύνατον νά τον λάβῃ σύζυγον. Ἄλλ' οἱ γονεῖς ὅμως τῆς Μαρίας ἠθελον ἄρα γε νά νυμφευθῇ ἡ κόρη των τὸν νεανίαν τοῦτον, τὸν μόνην περιουσίαν ἔχοντα τοὺς δέκα αὐτοῦ δακτύλους, τὴν ἐπαγωγὴν αὐτοῦ εὐμορφίαν καὶ τὴν ἀμετάπτωτον παιδρότητα, ἄλλο δὲ οὐδέν;

Ὁ Πασχάλης δέν νύτῃχσέ ποτε νά ἴδῃ οὔτε τὸν πατέρα του οὔτε τὴν μητέρα· διότι ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸν γάμον ὁ σκληρὸς ἀνὴρ καταλιπὼν αἴφνης τὴν νεαρὰν αὐτοῦ γυναῖκα ἐγένετο ἄφαντος. Τοσαύτην δὲ λύπην ἠσθάνθη ἡ φιλότιμος γυνή, ὥστε ἀσθενήσασα ἀπέθανε μετὰ ἓν ἔτος, ὄρφανὸν καταλιποῦσα τὸν μικρὸν υἱὸν τῆς, ὃν εἶχεν ὀνομάσῃ Πασχάλην ὡς γεννηθέντα τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα.

Τὸν μικρὸν Πασχάλην ἀνέθρεψεν ἡ γηραιὰ μάμμη του μετὰ τῆς ἀπαραμιλλου ἐκείνης μεριμνῆς καὶ στοργῆς, ἣν δεικνύουσι μόνοι οἱ γηραῖοι συγγενεῖς, ὡς αἰσθανόμενοι τρόπον τινὰ ὅτι ὀλίγον ἔτι χρόνον θά ζήσωσι καὶ θά ἀγαπῶσι, καὶ δι' αὐτὸ διπλασιάζουσι τὰς θωπείας καὶ τὰς ἐνδείξεις τῆς ἀγάπης των.

Ὁ Πασχάλης ἀποφοιτήσας τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, καὶ ἀλληλοδιδασκτικοῦ, δεκαπενταετῆς, εἰσῆχθη ὑπὸ τῆς μάμμης του εἰς τὸ πρῶτον τυπογραφεῖον τῆς πόλεως, γενόμενος μετ' οὐ πολὺ δοκιμώτατος στοιχειοθέτης.

Αὕτη ἐν συντόμῳ ἡ ἱστορία τοῦ Πασχάλου, ὃν ἡ Μαρία ἠγάπα, ἐκτιμῶσα τὸν ἐντιμον αὐτοῦ χαρακτῆρα καὶ τὴν σωματικὴν οὐχ ἦττον εὐμορφίαν. Ἄλλ' οἱ γονεῖς αὐτῆς εἶχον ἄλλην γνώμην. Ἄνθρωποι πένητες τὸ κατ' ἀρχάς, διὰ τῆς φιλοπονίας αὐτῶν καὶ τῆς τύχης συμβοηθούσης ἐγένοντο κάτοχοι ἰκανοῦ πλοῦτου, ὥστε τὸ ὄνει-

ρον αὐτῶν ἦτο νά ἐκδώσωσι τὴν κόρην των εἰς νέον ἔχοντα περιουσίαν πλοῦτου μᾶλλον ἢ ἀρετῆς. Καὶ δὴ ἐν τῇ αὐτῇ συνοικίᾳ κατῴκει οἰκογένεια πλουσία, ἔχουσα υἱὸν μονογενῆ Παῦλον ὀνομαζόμενον.

Ὁ Παῦλος ἦτο σχεδὸν ὁμηλικὴς τοῦ Πασχάλου, ἀλλ' εἶχεν ἀποφοιτήσῃ τοῦ γυμνασίου καὶ ἦδη ἦτο γραφεὺς παρά τινι δικηγόρῳ, ὑφ' οὗ ἐδιδάσκετο τὰς πονηρίας, τὰς δολίας τέχνας καὶ στρεψοδικίας τοῦ ἐπαγγέλματος. Οἱ γονεῖς τῆς Μαρίας τον εἶχον 'ς τὸ μᾶτι, καὶ τον ἐφαντάζοντο γαμβρόν των. Καὶ ναὶ μὲν δέν εἶχε τὴν εὐμορφίαν καὶ τὸ ἀνδρικὸν παράστημα τοῦ Πασχάλου, ἀλλ' ὅμως πᾶσαι αἰ νεανίδες τῆς συνοικίας συνεφώνουν ὅτι ἦτο νέος χαριεῖς καὶ κομψὸς τοὺς τρόπους,

Τὴν μεσημβρίαν ἐν ᾧ οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν ἐσήμαινον τὴν δωδεκάτην, ἡ Μαρία στηρίζουσα τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τοῦ παραθύρου καὶ βλέπουσα ἔξω σύννους, εἶδε μακρόθεν ὁμοῦ ἐρχομένους, ὡς ἐκ συνθήματος, τὸν Πασχάλην καὶ τὸν Παῦλον ἕνα γευματίσωσι, τὸν μὲν ἐκ τοῦ τυπογραφείου, τὸν δὲ ἐκ τοῦ γραφείου. Οἱ δύο νέοι ἦσαν φίλοι ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, γεννηθέντες ἐν τῇ αὐτῇ οὔτως εἰπεῖν οἰκίᾳ, ἀναπτυχθέντες ἐν τῷ αὐτῷ προαστείῳ καὶ ἔχοντες κοινὰς τὰς παιδικὰς διασκεδάσεις καὶ τὰ παιγνίδια. Τῆς παιδικῆς ἡλικίας αἱ ἀναμνήσεις δυσκόλως λησμοῦνται.

Ἡ Μαρία βλέπουσα αὐτοὺς ἐρχομένους παρ' ἀλλήλους, ἠδυνήθη νά ἀντιπαραβάλλῃ αὐτοὺς καὶ ἴδῃ τὰς διαφορὰς αὐτῶν. Καὶ ὁ μὲν Πασχάλης ἔχων ὑπὸ μάλης σάκκον χάρτινον, περιέχοντα βεβαίως τὸν καφέ, ἐφαίνετο ῥωμαλέος, εὐκίνητος, γελαστός, προσηνής, καὶ ἐν τῷ βλέμματι αὐτοῦ ἐσπινθηροβόλει ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ καλλονή· ὁ δὲ Παῦλος τούναντιον ἐφαίνετο σοβρὸς, σκυθρωπός, σχεδὸν δυσανασχετῶν καὶ περιφροντικῶν.

— "Α! διενόηθη ἡ Μαρία, ὁ Πασχάλης εἶνε πολὺ εὐμορφος! ναί, ἀλλὰ ὁ Παῦλος εἶνε «κύριος».

Οἱ δύο νέοι θλίψαντες τὰς χεῖρας ἀπεχωρίσθησαν. καὶ ὁ τυπογράφος εἰσελθὼν εἰς τὸν οἰκίσκον του, ἔδωκεν εἰς τὴν μάμμην τὸν χάρτινον σάκκον, ἡ δὲ γραῖα λαβοῦσα αὐτόν, ἠρώτησε μετὰ τῆς γεροντικῆς ἐκείνης ἐπιμονῆς:

— Καθὼς σου εἶπα, τὸν ἀγόρασες τούλάχι-
στον ἀπὸ τὸ...

— Ναί, ναί, νόνα μου, ἀπὸ τὸ παντοπωλεῖον ὅπου ἔχει τὸν παπαγάλλο· μάλιστα ὁ πονηρὸς ὁ παπαγάλλος ἔκαμεν *γάμ πλὰν πλὰν* μετὰ τὰ πτερά του.

Γ'

Αἴφνης ἡμέραν τινὰ διεδόθη καθ' ὅλην τὴν Γαλλίαν ἡ εἰδησις τῆς κηρύξεως τοῦ πρὸς τὴν Πρωσσίαν πολέμου. Ἐν ταῖς μεσημβριναῖς μάλιστα ἐπαρχίαις ἡ κίνησις ἦτο μείζων, ἕνεκα τῆς

νευρικής και εύρεθίστου ιδιοσυγκρασίας τῶν κατόικων. Πάντες ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ εὐρέθησαν ὠπλισμένοι καὶ πρόθυμοι εἰς πόλεμον. Πᾶσα πόλις συνώδευσε τοὺς στρατιώτας αὐτῆς μέχρι τῶν συνόρων ἀντηχοῦντος τοῦ ἐθνικοῦ ὕμνου, καὶ πανταχοῦ ἠκούοντο αἱ κραυγαὶ «Εἰς Βερολίνον! εἰς Βερολίνον!», ὅπου ὅμως ἔμελλον μετ' ὀλίγον νὰ εἰσέλθωσι, φεῦ! οἱ αἰχμαλώτοι ἡμῶν τεταπεινωμένοι, ἀφωπλισμένοι, ἠττημένοι!

“Ο τε τυπογράφος καὶ ὁ γραφεὺς κατετάχθησαν εἰς τὸ πυροβολικόν, καὶ καθ' ἑκάστην πρωίαν ἐξησκούντο περὶ τὸν χειρισμὸν τοῦ πυροβόλου. Καὶ ὁ μὲν Πασχάλης εὐκόλως συνειθίσας εἰς τὸν νέον τοῦτον βίον, μίαν μόνην εἶχε ταραχὴν καὶ λύπην, ὅτι ἀπερχόμενος τῆς πόλεως θὰ ἐγκαταλίπη τὴν γηραιὰν μάμμη, ἀφ' ἧς τὸ πρῶτον ἤδη ἔμελλε νὰ ἀποχωρισθῇ, καὶ ἦν ἴσως δὲν ἤθελε πλέον ἐπανίδῃ. Καὶ ὄντως, ὅταν ἀπερχόμεθα ἐγκαταλείποντες ὀπισθεν ἡμῶν γηραιούς συγγενεῖς, τίς δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἡμᾶς ὅτι ἡ πνοή των θὰ παραταθῇ μέχρι τῆς ἐπανόδου ἡμῶν;— Ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν Πατρίδα καθῆκον ἐμετρίασε τὴν λύπην αὐτοῦ. Τούναντίον δὲ ὁ Παῦλος ἔτρεμε διανοούμενος ὅτι ἔμελλε νὰ ἐγκαταλίπη τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν εὐπάθειαν, νὰ κοιμᾶται ἔξω τῆς κλίνης του καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν νύκτα σκοπὸς ἐπὶ τῶν ὀχυρωμάτων.

Αἱ πολεμικαὶ εἰδήσεις ἤρχοντο δυσάρεστοι. Διαταγὴ δ' ἐστάλη νὰ ἐκινήσῃ ὁ ἐν Τολώσῃ σταθμεῖων στρατός. Ἦτο Κυριακὴ πρωΐ, καὶ ὁ Παῦλος μεταβαίνων εἰς τὸ γυμνάσιον, διήρχετο πρὸ τοῦ οἰκίσκου τῆς μάμμης τοῦ Πασχάλη. Ἡ γηραιὰ ἴστατο ἐπὶ τῆς φλιᾶς τῆς θύρας, Ἰδοῦσα τὸν Παῦλον ἐκάλεσεν αὐτόν:

— Ἐ! κύριε Παῦλο, πηγαίνετε ἔς τὸ γυμνάσιον;

— Μάλιστα, καὶ ἄργησα καὶ ὀλίγον.

— Ἀλήθεια, ὁ Πασχάλης μου εἶνε φευγᾶτος τώρα καὶ μισὴ ὥρα. Μοῦ κάνεις τὴ χάρι, παιδί μου, νὰ του δώσῃς αὐτὸν τὸν τηλεγράφων; ὅτι μοῦ τον ἔφερον ὁ διανομέας.

— Μετὰ χαρᾶς, εἶπεν ὁ Παῦλος καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα νὰ λάβῃ τὸ τηλεγράφημα. Ἀλλ' αἴφνης ἡ γηραιὰ, ὡς μεταβάλλουσα γνώμην εἶπε:

— Νὰ σου πῶ, κύριε Παῦλο, ὁ γυιὸς μου δὲν ἔχει μυστικὰ, δὲν μου κάνεις τὴ χάρι νὰ μου το διαβάσῃς; Ἐγὼ ἡ καϊμένη δὲν εἰζέρω νὰ διαβάσω ἔς τὸν καιρὸ μου δὲν ἐμαθαίναμε γράμματα, ἄχ! δὲν ἦταν τότε ὅπως σήμερα! Ἐλα νὰ χαρῆς ὅ τι ἀγαπᾶς, διάβασέ μου το νὰ ἡσυχάσω, δὲν εἰζέρις πῶς εἶνε ἡ καρδιά μου.

Ὁ Παῦλος σχίσας τὸν φάκελον ἀνέγνω τὰ ἐπόμενα:

Ἐκ Παρισίων, Μὴν 7, ἡμέρα 17, ὥρα 4 π. μ.
ἀριθμ. 924, λέξεις 34.

Ἐλένη Βωρέπα.

Τολώσαν.

Πασχάλης καταταχθῆτω πρῶτον τάγμα ἀκροβολιστῶν Ἀλγερίνων, μένων ἐκτὸς κινδύνου, ἐν Ἀλγερίᾳ ἕως τέλους πολέμου. Ἀριθμὸς κατακτετῶν λίαν περιωρισμένος, σπευσάτω. Στρατηγὸς Πουρσέ, διοικητὴς Ἀλγερίας προστατεύσει αὐτὸν φιλικῇ συστάσει μου. Φυλάξατε μυστικόν.

Παρβιάλ.

— Παρβιάλ! Παρβιάλ! ἐψιθύρισε ἡ γηραιὰ καὶ ἐκ τῆς συγκινήσεως ἔτρεμον αἱ ῥυτίδες τοῦ προσώπου της, ὅπερ ἐγένετο λευκότερον τῆς ποδιάς της.

— Μάλιστα ἡ ὑπογραφή εἶνε Παρβιάλ, εἶπεν ὁ Παῦλος ἀδυνατῶν νὰ μαντεύσῃ τὸ αἴτιον τῆς συγκινήσεως τῆς γραιάς.

— Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ! εἶπεν ἐκείνη, καὶ ὁ νέος ἀπῆλθεν εἰς τὸ γυμνάσιόν του.

Δὲν ἀνεκάλυψε μὲν τὴν αἰτίαν τῆς αἰφνιδίου ὠχρότητος καὶ τῆς ἀνεξηγήτου ταραχῆς τῆς γηραιάς, ἀλλ' ὅμως ἐνόησε κάλλιστα τὴν ἐνοίαν τοῦ τηλεγραφήματος. Ἦτο προδηλότατον ὅτι ὁ Πασχάλης εἶχε φίλον ἐν Παρισίοις ὑποδεικνύοντα αὐτῷ πῶς νὰ ἀποφύγῃ τὰ δεινὰ καὶ τὸν κίνδυνον τοῦ πολέμου, ἐγκαθιστάμενος ἀσφαλῶς ἐν Ἀλγερίᾳ ἀντὶ νὰ ἐκθέσῃ τὸ σῶμά του εἰς τὰς βολὰς τῶν σφαιρῶν καὶ τὰς ὀβίδας τῶν Πρώσων. Τὸ πρᾶγμα ἦτο ἀπλούστατον, νὰ καταταχθῇ δῆλον ὅτι εἰς τοὺς ἀκροβολιστάς. «Κύτταξ' ἐκεῖ!, διανοήθη ἐν τέλει ὁ Παῦλος, αὐτοὶ οἱ ἔξυπόλυτοι ἔχουν φίλους παντοῦ! ἀκατανόητα πράγματα!».

Πορευόμενος εἰς τὸ γυμνάσιον διανοήθη τι ἀπαίσιον. «Διατὶ τάχα νὰ μὴ ὑπάγω νὰ καταταχθῶ ἐγὼ πρὶν εἶπω τίποτε εἰς τὸν Πασχάλην; Τὸ τηλεγράφημα, λέγει ῥητῶς «Ἀριθμὸς κατακτετῶν λίαν περιωρισμένος». Καὶ ποῦ εἰζέρω ἐγὼ ἂν θὰ ὑπάρχῃ θέσις καὶ δι' ἐμὲ ἀφ' οὗ καταταχθῇ πρῶτα ὁ Πασχάλης; Ὁ δεσπότης πρῶτα ἐλόγησε τὰ γένηα του. Τί θέλω τί γυρεύω; Ἀντὶ νὰ ὑπάγω εἰς τὸν στρατῶνα, δὲν πηγαίω καλλίτερα εἰς τὸ στρατολογικὸν γραφεῖον νὰ κάμω τὴ δουλειά μου;»

Καὶ ἄμ' ἔπος ἄμ' ἔργον.

— “Α! ἄ!! ἄ!!!, παλληκαρᾶ μου, ἀνεφώνησεν ὁ γηραιὸς ἀξιωματικὸς μετὰ περιφρονήσεως μορφαζῶν, ἄμ' ἀκούσας τὴν αἴτησιν τοῦ νέου περὶ κατατάξεώς του εἰς τοὺς ἀκροβολιστάς τῆς Ἀλγερίας. Δὲν μ' ἄρῃσει ἡ ἀπόφασίς σου.

— Ὅριστε; ἠρώτησεν ὁ νέος ὑποκρινόμενος ὅτι δὲν ἐνόησε.

— Ναί, ναί, ναί, ἐπέμεινε λέγων ὁ ἀξιωματικὸς. Θὰ πᾶς νὰ ἔξαπλώσῃς τὴν ἀριδίαν σου ἀποκάτω ἀπὸ τῆς πορτοκαλιᾶς τῆς Ἀλγερίας, ἡσυχος, ἡσυχος καὶ ἐξησφαλισμένος... Ἐκεῖ βέβαια δὲν φθάνει ἡ σφαῖρα τῶν ἐχθρῶν. Γιὰ νὰ σου εἰπῶ, παλληκαρᾶ μου! Εἶνε ἀκόμη τρεῖς θέσεις

κεναί, ὥστε εἰμπορεῖς νά μου προμηθεύσης τρεῖς ἀκόμη παλληγκαράδες σάν καί σένα.

Ὁ Παῦλος οὐδέν εἶπεν, ἀλλ' ἐνδομύχως ἤσθανετο ἀνακούφισιν, ἀναλογιζόμενος ὅτι ὑπῆρχε θέσις καί διὰ τὸν φίλον του, δυνάμενον ἤδη νά ὠφελθῆ ἐκ τῆς συμβουλῆς τοῦ τηλεγραφήματος. Ὑπέγραψε παρευθὺς, καί σπεύσας ἀνήγγειλε πρὸς τοὺς γονεῖς του τὰ εὐαγγέλια, ἐκεῖνοι δὲ ἔκλαυσαν ὑπὸ χαρᾶς.

Ἐν τούτοις ἡ γηραιά μάμμη τοῦ Πασχάλη ἐξηκολούθει ψιθυρίζουσα : Παρβιάλ ! Παρβιάλ !

Ἀπὸ εἰκοσαετίας δὲν εἶχεν ἀκούσῃ τὸ ὄνομα τούτου τοῦ πατρὸς τοῦ Πασχάλη, τοῦ ἀθλίου ἐκεῖνου τοῦ οἰκτρῶς ἐγκαταλιπόντος τὴν κόρην της. Οὗτος ἀνελθὼν κατὰ μικρὸν εἰς τὰ ἀνώτατα ὑπουργήματα, ἐνεθυμείτο, ὡς εἶδομεν, τὸν υἱόν του, καί ἐν τῇ ᾠρᾷ τοῦ κινδύνου ὑπεδείκνυεν αὐτῷ τὸν τρόπον τοῦ ν' ἀποφύγῃ τὸν πόλεμον, νομίζων ὅτι οὕτω φερόμενος ἀπέτινε τὴν πρὸς τὸν υἱόν του ὀφειλήν.

Ὁ Πασχάλης ἐπανελθὼν ἐκ τῶν γυμνασίων εὔρε τὴν γηραιάν ὅπου τὴν εἶχεν ἀφήσῃ ὁ Παῦλος μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ τηλεγραφήματος, καί ἔχουσαν ἔτι αὐτὸ ἐν χερσίν.

— Κύτταξε τί σοῦ στέλλει ὁ . . . πατέρας σου.

Ὁ Πασχάλης ἀναγνούς τὸ τηλεγράφημα, συνέπτυξεν αὐτὸ ἀγανακτῶν καί το ἔρριπεν εἰς τὴν ἐστίαν.

— Νά 'πᾶς 'ς τὸ Ἀλγέρι σοῦ λέγει ; ἠρώτησεν ἡ γραιά :

— Τί κάθεσθε καί μου λέτε, νόννα μου, νά 'πᾶ νά κρυφθῶ 'ς τὴν Ἀφρικὴν, ἐν ᾧ ἐδῶ εἰς τὴν πατρίδα πολεμοῦν τὰ δέλφια μου ; Αὐτὸ δὲ πλέον εἶνε λιποταξία. Σεῖς, νόννα μου, ποιά εἶν' ἡ γνώμη σας ;

— Νά κάμης, γυιέ μου, ὅ τι σοῦ λέγει ἡ συνείδησίς σου, νά κάμης τὸ χρέος σου.

Ὁ νέος ᾠρμησε πρὸς τὴν γηραιάν αὐτοῦ μάμμη καί τὴν κατησπᾶσθη ἐναγκαλισθεὶς αὐτήν. Πολλὴν δὲ ᾠραν ἔμειναν οὕτως ἐνηγκαλισμένοι.

— Νά μου ζήσετε, νόννα μου, ἔτσι σας θέλω, νόννα μου, εἶπεν ὁ νέος.

Μετ' ὀλίγας ᾠρας ὁ Πασχάλης συνήντησε τὸν Παῦλον ἀπεκδυθέντα ἤδη τὴν στρατιωτικὴν στολήν.

— Ἐ! καπετὰν Πασχάλη, τῷ εἶπεν ὁ Παῦλος φαιδρότατος, εἴμαστε λοιπὸν γιὰ ν' ἄμαστε γιὰ τὸ Ἀλτζέρι ; Καί 'πότε, ν' ἄχομε καλὸ βῶτμα ;

— Δέν μου λές, σιὸρ Παῦλο, τί λόγια εἶν' αὐτά ; Αὐτὰ τὰ λέγουν οἱ δειλοί, εἶπεν ἀπλῶς ὁ Πασχάλης πρὸς τὸν Παῦλον, ὅστις καί ἀπῆλθεν οὐδὲν εἰπὼν, ὡς κεραυνόπληκτος.

Δ'

Τὴν ἐπιούσαν ὁ μὲν Παῦλος ἀπῆρχετο διὰ Μασσαλίας εἰς Ἀλγερίαν, ὁ δὲ ἐν Τολώσῃ στρατὸς πορευόμενος εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, ἐστρα-

τωνίζετο ἤδη ἐν Βελφόρτῃ. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Παῦλος ἔκρυπτε τὴν δειλίαν του ἐντὸς τῆς βράκας τῶν Ἀλγερίνων ἀκροβολιστῶν, οἱ συμπολιταὶ αὐτοῦ ὑπερεμάχοντο τῆς Βελφόρτης ἠρωϊκῶς, ἐπιχειροῦντες συχνὰς ἐξόδους ἐναντίον τῶν πολεμίων. Ἡμέραν τινὰ τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου προσετάχθη ἡ ὀλιγάριθμος φρουρὰ νά ἐξορμήσῃ κατὰ τῶν νεωστὶ ἐγερθέντων ἐχθρικών προχωμάτων, καί εἰ δυνατὸν κατεδαφίσῃ αὐτά. Οἱ πυροβοληταὶ ἐζήτησαν νά τους ἐπιτραπῆ νά ἐξέλθωσιν ὡς ἀπλοῖ πεζοί, καί ἡ δρᾶξ αὕτη τῶν ἀτρομήτων καταβαίνει εἰς τὴν πεδιάδα καί προσβάλλει τὰ κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ χωρίου ὄχρωμάτα. Πέντε καί εἴκοσιν ἀνδρεῖοι πίπτουσι νεκροί, ἐν οἷς καί ὁ σηματοφόρος. Ἐτερός τις στρατιώτης, πυροβολητής, λαμβάνει τὴν καταπεσοῦσαν σημαίαν.

— Στρατιώτα, κράτει τὴν σημαίαν, ἀναφωνεῖ ὁ ἀξιωματικός, καί μὴ τὴν ἀφήσῃς ἐκ τῶν χειρῶν σου, ἂν δὲν πέσης καί σύ. Ἡ τιμὴ τοῦ συντάγματος εἶνε ἐν τῇ σημαίᾳ : μὴ λοιπὸν τὴν παραιτήσῃς πρὶν πέσης νεκρός.

— Θὰ κάμω τὸ καθήκόν μου, ἀναφωνεῖ ὁ στρατιώτης, καί ὡς βέλος ὄρμα εἰς τὴν ἐφοδον.

Ἡ σημαία ἀναρριπιζομένη ὑπὸ τοῦ βοροῦ, καί φρίσσουσα ὡς ἂν ἐξωγονεῖτο ὑπὸ ἰδίας τινὸς ζωῆς, φαίνεται ἀναφωνοῦσα καί αὐτῇ, διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων παφλασμῶν τῶν συγκρουομένων πτυχῶν της : « Ἐμπρός, ἀέιποτ' ἔμπρός ! »

Ὁ σηματοφόρος ὄρμα νά στήσῃ τὸ τρίχρουν βᾶκος ἐπὶ ὀδοφράγματος φράσσοντος τὴν εἴσοδον τοῦ χωρίου. Ἀναπηθᾶ ἐπὶ τῶν τροχῶν ἀμαξίου τινός, καί ἐκτείνων τὴν ἐλευθέραν χεῖρα προσπαθεῖ νά στηριχθῆ κρατούμενος ἀπὸ τοῦ πλαγιότητου χείλους τοῦ ὀδοφράγματος, καί εἶν' ἔτοιμος νά ἀναρριχηθῆ· ἀλλ' αἴφνης δέκα δάκτυλοι ἰσχυροὶ ὡς σιδηρὰ λαβὴ ἀρπάξουσι τὴν χεῖρά του καί τον ἀνασύρουσι. Ὅπισθεν τοῦ ὀδοφράγματος ἦσαν κεκρυμμένοι πολέμιοι, οἵτινες ἠδύνατο μὲν νά φονεύσωσι τὸν τολμητῆν, ἀλλὰ τότε ἡ σημαία θὰ ἐπιπτε κατὰ γῆς, καί θὰ τὴν ἐλάμβανεν ἕτερος στρατιώτης, ἐν ᾧ αὐτοὶ ἐπεθύμουν νά γίνωσι κύριοι τῆς σημαίας. Πάντων τῶν ἡμετέρων τὰ βλέμματα εἶνε προσηλωμένα ἐπὶ τοῦ σηματοφόρου, οὐδεὶς τολμᾷ νά πυροβολῆσῃ κατὰ τῶν σιδηρῶν δακτύλων, οἵτινες ἐν τούτοις ἐξακολουθοῦσιν ἀνασύροντες τὴν συλληφθεῖσαν χεῖρα.

Στρατιώτης τις σπεύδων λέγει τῷ σηματοφόρῳ :

— Ἄφες μου τὴν σημαίαν.

— Ὅχι, θὰ τὴν ἀφήσω ὅταν πέσω νεκρός : τοιαύτην ἔχω ἐντολήν.

Καί οἱ δέκα δάκτυλοι ἐξηκολούθουν ἀνασύροντες αὐτόν. Τότε δὲ καί αὐτὸς φωνεῖ πρὸς τὸν κάτωθεν στρατιώτην, δεικνύων διὰ νεύματος πέλεχον πρὸ τῶν ποδῶν του κατακειμένον :

— Πάρ' ἐκεῖνον ἐκεῖ τὸν πέλεκυν.

ἽΟ στρατιώτης ὑπήκουσε.

— Τώρα κόψε μου τὸ χέρι, καὶ θὰ μείνῃ εἰς χεῖράς των τὸ χέρι μου, ἀλλὰ τὴν σημαίαν δὲν θὰ μου τὴν πάρουν.

ἽΟ στρατιώτης ἐνδοιάζει τρέμων ὑπὸ τῆς συγκινήσεως. Οὐχ ἦττον ὅμως ἀναπηδᾷ ἐπὶ τοῦ τροχοῦ τοῦ ἀμαξίου, ὑφ' οἷ τὸν πέλεκυν καὶ κκταφέρων μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἀποκόπτει τὴν ἄκρην χεῖρα ἄπὸ τοῦ καρπού, καὶ οἱ μὲν πολέμοιοι γίνονται κύριοι τῆς ἀποκοπίσεως χεῖρός, ὁ δὲ Πασχάλης, — διότι ὁ Πασχάλης ἦτο ὁ ἀτρόμητος σημαιοφόρος — ἀπαλλαγείς τῶν σιδηρῶν δακτύλων, ἀνασείει τὸν πῆχυν ἔρημον τῆς χεῖρός, καὶ σπεύδων πρὸς τὸν διοικητὴν του, παραδίδει αὐτῷ σῶαν τὴν ἐμπειπιστευμένην αὐτῷ σημαίαν.

Σημειωθείς ἐν τῇ ἀναφορᾷ τῆς ἡμέρας, ἐκοσμήθη τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ διὰ τοῦ παρασήμου, ἕνεκα τῆς περιφανεστάτης αὐτοῦ πράξεως.

Ε'

Ἐν τῷ οἰκίσκῳ τῆς μάμμης τοῦ Πασχάλη ἐπεκράτει κατῆφεια καὶ λύπη βαθυτάτη. Αἱ ἐκ Βελφόρτης εἰδήσεις ἤρχοντο ἀραιότεραι καὶ μετ' οὐ πολὺ ἔπαυσαν.

Ἡ Μαρία χαίρουσα καὶ ἀγαλλομένη ἐπὶ τῇ ἀνδρείᾳ τοῦ νεαροῦ τυπογράφου, ἀγανακτοῦσα δὲ κατὰ τοῦ γραφέως ἕνεκα τῆς ἀνανδρίας αὐτοῦ, ἤρχετο καθ' ἑκάστην εἰς τὸν οἰκίσκον καὶ ἀνεγίνωσκε τὰς ἐφημερίδας εἰς ἐπήκουον τῆς ἀγαθῆς μάμμης τοῦ Πασχάλη, καὶ ἐπὶ ὥρας συνδιελέγοντο περὶ τοῦ ἀπόντος νέου, ὥστε ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη ἐγένετο οὕτως ἐνθερμότερα· διότι ἡ Μαρία τον ἡγάπα ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας καὶ δὲν το ἀπέκρυπτεν ἤδη. Ἡ δὲ γηραιὰ μάμμη ἐπαρηγορεῖτο διανοομένη ὅτι καὶ ὁ ἰδικός της — ἐὰν ἐπανήρχετο — θὰ εὕρισκε γυναῖκα χαριεστάτην καὶ σφόδρα ἀγαπῶσαν.

Ἄλλὰ φεῦ! ὁ πόλεμος ἐξηκολούθει, αἱ ἦτται ἐπήρχοντο ἀλλεπάλληλοι, εἰδήσεις δὲν ἤρχοντο. Ἡ δύσμοιρος μάμμη ἐτήκετο, αἱ δυνάμεις αὐτῆς ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐξέλειπον, καὶ πρῶϊαν τινὰ τὰ βλέφαρα αὐτῆς ἐκυρτώθησαν, ὠχρότης κηρίου περιεχύθη ἐπὶ τοῦ προσώπου της, ὡς τὴν ὠχρότητα τὴν διδούσαν εἰς τοὺς θνήσκοντας τὸ μεγαλεῖον μαρμαρίνου ομοιώματος.

— Ἀγάπα τον, κόρη μου, τὸν καϊμένον τὸν Πασχάλην μου, εἶπεν ἡ θνήσκουσα, καὶ μετὰ τὰς λέξεις ταύτας — αἴτινες ἦσαν καὶ αἱ τελευταῖαι — ὁ θάνατος ἐσφράχισε τὰ γέλιόν της.

— Αὐτὸν καὶ μόνον θ' ἀγαπῶ ἐψιθύρισα ἡ νεᾶνις, καὶ ἡ μάμμη ἐσβέσθη ἡρέμα, δακρύουσα μόνον διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ πρὶν ἀπέλθῃ, τὸ τέκνον ὅπερ ἐλάτρευε.

Τῆς εἰρήνης ὑπογραφείσης, ἐπανῆλθεν πρῶτος ὁ Παῦλος ἐξ Ἀλγερίας καὶ ἐκμαύρωνεν ἐν τῷ περιπάτῳ ἐπιδεικνύων τὴν πλατεῖαν ἐρυθρὰν ζώνην του καὶ τὴν ὠραίαν γλαυκόχρουν βράκαν. Ἄνευ ἀναβολῆς ἐζήτησε τὴν Μαρίαν παρὰ τῶν γονέων της, ἀλλ' ἡ νεᾶνις ἀπεποιήθη ῥητῶς δηλώσασα εἰς τοὺς οἰκείους αὐτῆς ὅτι ἀμετάθετον ἔχει ἀπόφασιν νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν ἀνδρεῖον σημαιοφόρον, ὅστις εἶχε μνηύση ὅτι ὅσον οὐπω ἔρχεται.

Ἡ ἐπάνοδος τῶν πυροβολητῶν ἐγένετο ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει. Πάντες οἱ κάτοικοι συνελθόντες ἐν τῷ σταθμῷ τοῦ σιδηροδρόμου, ὑπεδέξαντο τοὺς ἀνδρεῖους ἐπευφημοῦντες. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ἐβάδιζεν ὁ Πασχάλης, ὑψωμένην ἔχων τὴν ἠκρωτηριασμένην χεῖρα καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς κρατῶν τὴν σημαίαν κκτεσπαραγμένην ὑπὸ τῶν σφαιρῶν. Πάντες ἦσαν συγκινημένοι καὶ ἐδάκρουν, ἔχοντες τὰ βλέμματα προσηλωμένα ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου παρασήμου τοῦ κοσμοῦντος τὸ στῆθος τοῦ ἀνδρεῖου συμπολίτου των.

**

Μετὰ ἕνα μῆνα ἡ Μαρία καὶ ὁ Πασχάλης ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των, καὶ εὐθὺς μετέβησαν εἰς τὸ κοιμητήριον εἰς ἐπίσκεψιν τῆς γηραιᾶς μάμμης, τῆς γενναίας ἐκείνης πρεσβύτιδος. Περὶ τὸν μαρμαρίνον σταυρὸν τοῦ τάφου ἐφύοντο ἴα εὐσομότατα. Ὁ ἥλιος ἔδυνεν εἰς τὸν ὀρίζοντα καὶ σιωπῇ ἄκρα ἐπεκράτει ἐν τῷ ἱερῷ ἐκείνῳ χώρῳ. Ὁ Πασχάλης δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα. Ἡ Μαρία ἀπεμάκρυνεν αὐτὸν ἐκείθεν, ἵνα διασκεδάσῃ τὰς λυπηρὰς αὐτοῦ ἀναμνήσεις· διερχομένη δὲ πρὸ τοῦ μαυσωλείου ἐνδόξου τινὸς στρατηγοῦ ὑπὲρ Πατρίδος πεσόντος, ἡ νεαρὰ σύζυγος ἀνέγνω χρυσοῖς γράμμασιν ἐγγεγλυμμένα ἐπὶ τοῦ μέλανος μαρμαρίου τάδε:

Τὸν ἔρωτα τὸν ἀκραϊνῆ κρατῶναι
τοῦ ἥρωος τὸ δάκρυ.

[Ἐκ τῆς Γαλλικῆς].

Π. Ι. ΦΕΡΜΟΣ.

Ὁ Βάλτερ Σκῶτ τόσο εἶχε συνειθίσῃ εἰς τὴν ἐργασίαν, ὥστε μόλις ἀνταχθὼν ἀπὸ βαρυτάτην ἀσθένειαν καὶ μόλις δυνάμενος νὰ κρατῇ τὴν γραφίδα ἤρχισε γράζων πάλιν. Μάτην οἱ ἰατροὶ συνεβούλευον αὐτῷ νὰ παύσῃ ἐργαζόμενος. — Νὰ μὴ ἐργάζωμαι; εἶπεν ἡμέραν τινὰ εἰς τὸν ἰατρὸν του· εἶνε τὸ ἴδιον ὡς νὰ βάλῃ τις τὴν ἐψάνην τοῦ κκρῆ ἐπάνω εἰς τὸ πῦρ καὶ νὰ τῆς εἴπῃ «Μὴ βράζης». Προσέθετο δέ· «Ἄν μείνω ἀργός, θὰ παραφρονήσω.»